

Asia: VN/4682/2023

Suomen kansalaiseen rinnastettavat henkilöt valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntojen asukasvalinnassa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kotimajoituksen tuki ry kiittää ympäristöministeriötä mahdollisuudesta lausua aiheesta: Suomen kansalaiseen rinnastettavat henkilöt valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntojen asukasvalinnassa.

Kotimajoituksen tuki ry pitää erittäin kannatettavana hallituksen esityksen pyrkimystä parantaa Ukrainasta paenneiden ja muiden laillisesti maassa asuvien edellytyksiä järjestää omatoimisesti itselleen asunto.

Pidämme myönteisenä sitä, että ehdotuksen mukaan valtion tukemien vuokra- ja asumisoikeusasuntojen asukasvalinnassa luovuttaisiin erillisestä vuoden oleskelulupavaatimuksesta, koska kuten myös esityksessä tuodaan esille, vuoden oleskeluluvan vaatimus saattaa johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin yksittäisten Suomessa asuvien henkilöiden kohdalla.

Hallituksen esityksen tavoitteena on, että Ukrainasta sotaa paenneet, tilapäistä suojelua saavat henkilöt voisivat tulla valituiksi valtion tukemien asuntojen asukasvalinnassa. Tavoitteena on selkeyttää oikeustilaa myös mahdollisissa tulevilla tilapäisen suojelun tilanteissa, yhtenäistää soveltamiskäytäntöä ja vähentää epäselviä tulkintatilanteita asukasvalinnassa. Esityksestä ei kuitenkaan käy ilmi, kuinka valmistelussa on huomioitu se, että tilapäistä suojelua saavissa on sekä vähintään vuoden Suomessa olleita Ukrainasta paenneita kotikunnan saaneita henkilöitä, jotka voivat hakea Kelan etuuksia, kuten asumistukea ja perustoimeentulotukea että vastaanottopalveluiden asiakkaina edelleen olevia henkilöitä, jotka eivät ole kotikuntaa saaneet/hakeneet, eivätkä voi yleensä voi saada Kelan asumisperusteisia etuuksia. Asumisella, joilla ei ole oikeutta sosiaalietuuksiin, tämä saattaa vaikuttaa vuokranmaksukykyyn ja johtaa taloudelliseen ahdinkoon esimerkiksi työsuhteen päättyessä. Kannustamme arvioimaan tarkemmin

esityksen vaikutuksia erityisesti niiden asumisperustaisen sosiaaliturvan ulkopuolella olevien tilapäistä suojelua saavien kannalta, jotka muutoksen jälkeen voitaisiin valita asukkaiksi. Pidämme myös tärkeänä arvioida muutosten vaikutusta asumisneuvonnan tarpeeseen sekä varmistaa, että eri vastuulliset tahot, kuten vastaanottokeskukset ja kunnat, pystyvät vastaamaan riittävällä tasolla ja koordinoitusti asumisneuvonnan tarpeeseen. Asunnonhakijat tarvitsevat neuvontaa, joka huomioi heidän yksilölliset tilanteensa ja on tarvittaessa omakielistä.

Uudistus mahdollistaa ARA-asuntojen hakemisen vastaanottokeskusten asiakkaista tilapäistä suojelua saaville, muttei vastaavasti vastaanottopalveluiden piirissä oleville turvapaikahakijoille ja tätä pidämme valitettavana. Heistä moni on ollut useita vuosia Suomessa, mutta vuokra-asunnon löytäminen on lähes mahdotonta, vaikka esimerkiksi työ saattaisi vaatia asumista paikkakunnalla, jolta vastaanottokeskusmajoitusta ei ole mahdollista saada.

Esityksen mukaan ARA-asuntoja on käytetty käyttötarkoituksen muutosmenettelyn avulla myös vastaanottokeskusten käytössä olevina asuntoina. Esityksen perusteluista ei käy ilmi onko kyseisissä vastaanottokeskusten käytössä olevissa asunnoissa asuneille tilapäistä suojelua saavilla ruokakunnilla mahdollisuus jatkaa mahdollisen kuntamerkinnän saamisen jälkeen asumista kyseisissä asunnoissa, vai tuleeeko heidän hakea ARA-asuntoa, samoin kuin muiden asunnonhakijoiden. Kyseisissä asunnoissa vastaanottopalveluiden kautta jo asuneiden henkilöiden ja perheiden kannalta olisi parempaa mahdollistaa asumisen jatkuminen keskeytyksettä sen sijaan, että muutto johtaisi mm. tarpeeseen vaihtaa koulua, päiväkotia, työ- tai opiskelupaikkaa ja paikkakunnalla syntyneiden sosiaalisten suhteiden katkeamiseen. Kotimaastaan paenneille ihmisille on tärkeää, että elämässä uudessa asuinmaassa on vakautta ja jatkuvuutta eikä heitä toistuvasti revitä irti sieltä mihin on jo asettunut. On kuitenkin tärkeää huomioida, että tämä mahdollisuus jatkaa asumista samassa asunnossa asettaisi ARA-asunnossa vastaanottokeskusten käytössä olevissa asuneet tilapäistä suojelua saaneet henkilöt edullisempaan asemaan kuin muut asunnonhakijat.

Pidämme positiivisena tapaa, jolla Suomen vastaanottojärjestelmää on monin tavoin sopeutettu mahdollistamaan Ukrainasta sotaa paenneiden sujuva vastaanotto, mukaan lukien ARA-asuntojen käyttö käyttötarkoituksen muutosmenettelyn avulla myös vastaanottokeskusten käytössä olevina asuntoina. Esityksen perusteluissa tuodaan esiin, että tavoitteena on selkeyttää oikeustilaa myös mahdollisissa tulevaisuudessa tilapäisen suojelun tilanteissa. Tulevaisuudessakin voi syntyä tilanteita, joissa kansainvälistä suojelua hakee suuri joukko ihmisiä, mutta joihin ei tilapäisen suojelun direktiiviä sovelleta. Kannustamme valmistautumaan myös tällaisiin tilanteisiin esimerkiksi selvittämällä voiko vastaava ARA-asuntojen käyttöönotto vastaanottokeskusten käyttöön olla jossain tilanteessa toimiva ratkaisu myös turvapaikanhakijoiden majoitustarpeeseen vastaamiseksi.

Aaltonen Terhi
Kotimajoituksen tuki ry